

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Філософський факультет
Кафедра філософії

О. Б. Радченко

ФІЛОСОФІЯ

навчально-методичний комплекс
для студентів напряму підготовки 0305
«Філологія»

НБ ПНУС

m4075

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
код 02125266

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Інв. №

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Філософський факультет
Кафедра філософії

О. Б. Радченко

ФІЛОСОФІЯ

навчально-методичний комплекс
для студентів напрямку підготовки 0305

«Філологія»

Івано-Франківськ
«Симфонія форте»
2011

УДК 101
ББК 87.2
Р 15

Рекомендовано до друку Вченою радою філософського факультету Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, протокол № 5 від 29 грудня 2010 р.

Рецензенти

Гнатюк Я. С. – к.філос.н., доцент кафедри філософії Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Дойчик М. В. – к.філос.н., доцент кафедри філософії Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Радченко О. Б.

Р 15 Філософія : навчально-методичний комплекс для студентів напрямку 0305 «Філологія». – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. – 40 с.
ISBN 978-617-7009-33-6

«Філософія» – нормативна навчальна дисципліна, яка викладається у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника для студентів другого курсу спеціальностей «українська мова і література», «польська мова і література», «російська мова і література»

УДК 101
ББК 87.2

Зміст

Вступ.....	4
Навчально-тематичний план навчальної дисципліни.....	6
Лекційна тематично-змістова частина курсу.....	6
Семінарська тематично-змістова частина курсу.....	11
Питання для самоконтролю студентів.....	25
Список рекомендованої літератури до курсу.....	30
Додатки.....	36
Короткий понятійний словник з філософії.....	37

ВСТУП

Дисципліна «Філософія» має важливе загальнонаукове та практичне значення. Передбачається, що основи філософських знань необхідні випускнику Інституту філології будь-якої спеціалізації. Підготовка у сфері світоглядного розуміння, вміння аналізувати та критично сприймати вчення, ідеї, творчі доробки крізь призму філософії, мати навички теоретичного осягнення світу та практичного їх застосування очікується суспільством від кожного дипломованого філолога.

Знання філософського понятійно-категоріального апарату, провідних ідей вчень історико-філософської думки світу та України, основ онтології, гносеології, соціальної філософії, філософії історії, філософії культури, аксіології сприяють формуванню цілісного світогляду студентів та віднайденню власного місця у взаємодії зі світом, з іншими людьми. Філософські знання є й необхідною складовою свідомості освіченої людини.

Зважаючи на професійну орієнтацію студентів Інституту філології, варто вказати наступні міждисциплінарні філософсько-філологічні взаємозв'язки. По-перше, зміст філософських ідей потребує відповідної філологічної форми; тому широко поширена дуальна цінність творів провідних мислителів, творців різних часів та народів – і філософська, і філологічна. По-друге, сучасність актуалізує взаємопроникнення цих двох провідних напрямів людської діяльності. На сьогодні ґрунтовна філологічна критика неможлива без застосування відповідних філософських знань тощо. Важливо зазначити, що філософія розробляє загальнонаукову методологію, необхідну для написання освітньо-кваліфікаційних робіт студентами та їх подальшого наукового розвитку.

Послідовність і зміст тем, визначених навчально-тематичним планом, забезпечують логічно впорядковане вивчення дисципліни. Питання теорії і спрямованість дисципліни розкриваються на лекційних заняттях і закріплюються на семінарах.

При вивченні дисципліни істотне значення має самостійна робота студентів. Це пов'язано з необхідністю поглиблення і закріплення знань з питань, що вивчаються, з метою застосування здобутих знань у практичній діяльності.

Основною метою викладання курсу «Філософія» є формування у студентів цілісної світоглядно-філософської позиції у тісному взаємозв'язку з філологічним спрямуванням. Завдання вивчення дисципліни: ознайомлення студентів з основами філософії як світоглядного знання та науки. Предмет філософії – взаємозв'язок «людина – світ».

Вимоги до знань та вмінь

у результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- предмет та основні завдання філософії на сучасному етапі розвитку;
- взаємозв'язок філософії із іншими галузями науки;
- історію виникнення та розвиток провідних філософських знань;
- понятійно-категоріальний апарат філософії;
- основні філософські напрями, течії, провідні ідеї мислителів;
- онтологічну проблематику осмислення людини і світу, основні онтологічні парадигми;
- основи пізнавального процесу людини та її відображення у творчості;
- закономірності формування та розвитку соціальних взаємин у контексті «людина - світ» загалом та «людина – суспільство» зокрема;
- основні парадигми філософії історії;
- основи філософії культури;
- глобальні проблеми сучасності та шляхи їх вирішення;
- сутність понять «цінність», «ціннісна ієрархія», структура цінностей, їх значення в житті людини та суспільства.

Вміти:

- розкрити сутність основних понять, категорій філософії;
- розглумачити провідні філософські ідеї, вчення, концепції тощо;
- здійснити порівняльний аналіз – історико-філософський, філолого-філософський;
- застосовувати філософські знання для аналізу мовно-літературного процесу;
- використовувати сучасні методи філософських досліджень в осмисленні актуальних філософських, філологічних проблем ХХІ ст.;
- належно орієнтуватися у першоджерелах;
- використовувати одержані знання як в особистому, так і соціальному вимірах, впроваджувати щодо виконання своїх професійних обов'язків.

- Форми поточного контролю:

- оцінювання засвоєння змісту матеріалу семінару (понятійне опитування, відповіді за планом семінару, рецензування, запитання-відповіді, обговорення проблемних моментів), тобто, усне та письмове опитування на семінарських заняттях з виставленням балів - максимально 5 балів за відповіді на семінарах,
- оцінювання творчих, пошукових завдань: доповідей, реферативних повідомлень, модераторства, виступу на інтелектуально-творчому змаганні наприкінці курсу;
- оцінювання контрольних робіт.

Вид підсумкового контролю: іспит у письмово-усній формі.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ”

Аудиторні години: 20 лк, 20 пр, 1 к.р, 2 конс., іспит

№	Теми занять	К-ть год.	
		лк /	см
1	Блок 1. Вступ до філософії. Основні ідеї Античної та Середньовічної філософії	2	2
2	Основи філософії Нового часу та XIX ст.	2	2
3	Світова філософія XX століття	3	2
4	Українська філософія	3	2
5	Блок 2. Філософський зміст проблеми буття	2	
6	Буття людини як фундаментальна проблема філософії Творчість як предмет філософського аналізу Онтологія. Людина у бутті	2	2
7	Тема 7. Сутність і структура пізнавального процесу. Логіка і методологія наукового пізнання	2	2
8	Філософський аналіз суспільства. Аксиологія Соціальна філософія та філософія історії	2	2
9	Філософія мови	2	2
10	Актуальні проблеми сучасної філософії		2
11	Інтелектуально-творче змагання з філософії		2
	Всього	20	20

ЛЕКЦІЙНА ТЕМАТИЧНО-ЗМІСТОВА ЧАСТИНА КУРСУ

Блок 1.

Тема 1. Вступ до філософії. Основні ідеї Античної та Середньовічної філософії

Мета. З'ясувати зміст й обсяг понять «світогляд», «філософія», встановити їх взаємозв'язок. Розкрити сутність та особливості філософії як світоглядного знання та науки, розкрити провідні ідеї філософії Античності та Середньовіччя.

Зміст. Поняття, складові, типологія світогляду. Світогляд, світовідчуття, світосприймання Світогляд і філософія. Основні історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, їх особливості. Філософія і філософування, епістемний, софійний способи, Проблематика, основні концепції виникнення філософії. Передфілософія і парафілософія.

Характерні риси філософського мислення. Філософія як наука: об'єкт, предмет, завдання. Структура філософського знання.

Поняття «антична філософія»: широке та вузьке розуміння. Філософія Стародавньої Індії: ортодоксальні та неортодоксальні школи. Китайська філософія як пошук соціальної мудрості: конфуціанство, даосизм. Висока класика давньогрецької філософії: проблема людини. Сократ про сутність людини, проблему пізнання, пошук щастя. Платон та давньогрецький ідеалізм. Вчення про «світ ідей» та «світ речей». Аристотель як систематизатор античної філософії. Вчення про матерію та форму.

Особливості, основні етапи середньовічної філософії. Вчення Аврелія Августина про «град Божий» та «град земний», про спрямованість історії. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського як вершина схоластики Середньовіччя, його вплив на сучасну релігійну філософію.

Тема 2. Філософія Нового часу та XIX ст.

Мета. Розкрити основні ідеї філософії Нового часу та XIX ст.

Зміст. Особливості розвитку філософії Нового часу: раціоцентризм, гностицизм, методологія. Основні напрями, ідеї, представники. Методологічні пошуки: емпірично-індуктивний метод Ф. Бекона і та раціонально-дедуктивний Р. Декарта. Онтологічні підходи (монізм, дуалізм, плюралізм). Сенсуалізм Дж. Локка, Д. Юма, Дж. Берклі. Філософія Просвітництва у Європі. “Природний стан” людства, вчення про суспільний договір (Ж.-Ж. Руссо, Т. Гоббс). Реформація.

І.Кант – творець німецької класичної філософії. Сутність та структура пізнавального процесу, «коперніканський поворот у філософії», межі людського пізнання. Вчення про мораль І.Канта. Філософія Фіхте та Шеллінга. Філософія Гегеля. Онтологія (об'єктивний ідеалізм вчення про Абсолютну Ідею). Діалектика як вчення про розвиток. Категорії, принципи, універсальні закони діалектики за Гегелем. Альтернативи діалектики. Антропологічний матеріалізм Л.Фойєрбаха як відхід від класичної філософії.

Загальна характеристика некласичної філософії у взаємозв'язку з класичною. Марксизм. Онтологічна та соціально-філософська складова: ідеальна та практичні парадигми. Розуміння поняття «мораль». Філософія життя. Вчення Ф.Ніцше. Концепція переоцінки цінностей, критика християнства, вчення про надлюдину, волю-до-влади. Філософські проблеми психоаналізу(З.Фройд, К.Юнг).

Тема 3. Світова філософія ХХ ст.

Мета. Виокремити основні ідеї, закономірності розвитку сучасної світової філософії.

Зміст. Основні філософські напрями ХХ ст., проблематика. Проблема людини та її свободи у філософії екзистенціалізму.

Прагматизм. Феноменологія як вчення про свідомість, про феномени та їх смисли. Герменевтика як спосіб філософування, центром якого є інтерпретація, розуміння текстів.

Аналітична філософія як підкреслення позитивних сторін наукового прогресу. Позитивізм, “логічний позитивізм” або неопозитивізм (Е.Гуссерль, Л.Вітгенштейн, Б.Рассел, М.Шлік); “аналітична” або “лінгвістична” філософія; постпозитивізм; Марбурзька школа неокантіанства.

Постмодернізм як характерний для культури сьогодення тип філософування. Етапи еволюції. Основні ідеї та представники.

Еволюція релігійної філософії. Еволюційна онтологія Т. де Шардена. Основні проблеми сучасної релігійної філософії.

Тема 4. Українська філософія

Мета. Розкрити сутність, провідні ідеї та вчення української філософії як особливої форми світової філософії.

Зміст. Проблема співвідношення української та світової філософії. Передфілософія в Україні. Зародження та розвиток філософських ідей. Особливості української філософії, її періодизація. Філософські ідеї Київської Русі. Професійна філософія в Україні: Києво-Могилянська академія. Філософія Г. Сковороди. Вчення про «три світи», «дві натури», «сродну працю», «нерівну рівність». Кордоцентризм П.Юркевича.

Проблематика «людина – нація»: ідеї про бісакральну сутність України, «каїнічний гріх», «закланного мерця» у творчості Т. Шевченка; ідеал людини та суспільства у творах Л. Українки. Проблема «національна свідомість – національна мова» О. Потебні. Філософські і суспільно-політичні погляди І. Франка. Національна ідея у творчості В. Липинського, Д. Донцова, М. Міхновського. Концепція ноосфери В. Вернадського.

Тема 5. Філософський зміст проблеми буття

Мета. Розкрити філософський зміст проблеми буття. Проаналізувати основні онтологічні парадигми.

Зміст. Онтологія як вчення про буття. Буття і небуття. Співвідношення понять «існування», «життя», «буття». Буття, його основні форми. Філософське розуміння світу. Онтологічні поняття та опозиції (буття-небуття, буття істинне-буття неістинне).

Основні онтологічні системи: ідеалізм об’єктивний та суб’єктивний, матеріалізм, монізм, дуалізм, плюралізм.

Поняття матерії: рух, простір, час як форми існування матеріального. Абсолютність руху і відносність спокою. Соціальний простір і час. Причина і наслідок. Диво.

Некласичне розуміння буття. Сизигія і синергетика.

Тема 6. Буття людини як фундаментальна проблема філософії Творчість як предмет філософського аналізу

Мета. Розкрити буття людини як фундаментальну проблему філософії. Проаналізувати творчість з погляду філософії.

Зміст. Сутність людини. Філософська антропологія вчення про філософське осмислення сутності людини. Проблема походження людини: основні концепції. Сфери буття людини. Свідомість. Само-свідомість. Раціональна складова у житті людини. Ірраціоналізм. Поняття «свідомість», «самосвідомість» та мова. Проблема “Я – Інший” як осердя антропологічної рефлексії.

Сенс життя. Суть і структура творчого процесу. Проблема творчості та псевдотворчості (імітації). Творення індивідуального та суспільного буття людини.

Смерть і безсмертя. Антропо-аксіологічні проблеми сучасності: евтаназія, аборт, клонування, – та цінність людського життя. Образ людини в епоху модерну. Уявлення про сутність людини в епоху постмодерну.

Тема 7. Сутність і структура пізнавального процесу. Логіка і методологія наукового пізнання

Мета. Розкрити сутність і структура пізнавального процесу, логіку та методологію наукового пізнання.

Зміст. Пізнання як процес. Пізнання як предмет філософського аналізу: об’єкт і суб’єкт; суб’єкт і суб’єкт. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне. Види пізнання. Рівні і форми пізнання. Опосередковане (раціональне, інтелектуальне, інтелігібельне) та безпосереднє (ірраціональне, містичне). Інтуїція.

Проблема істини в пізнанні. Істина та проблема її критеріїв. Істина об’єктивна та суб’єктивна, абсолютна, відносна, істина-процес. Хибність, заблудження, омана. Істина і правда. Істина монологічна (наукова) та поліфонічна (філософська). Методи і форми наукового пізнання (факт, гіпотеза, закон, теорія, ідея, концепція).

Тема 8. Філософський аналіз суспільства

Мета. Здійснити філософський аналіз поняття «суспільство». Розкрити сутність основних парадигм філософії історії. Визначити ціннісний аспект взаємодії людини та суспільства сучасності. Розглянути аксіосфери українського народу.

Зміст. Історичні спільноти людей. Поняття нації. Поняття суспільства. Співвідношення понять “соціальне” і “суспільне”. Людина і суспільство: основні аспекти взаємодії. Провідні функції суспільства. Економічна, соціальна, політична, духовна сфери суспільства. Природа і суспільство. Соціальний простір і час: основні закономірності розвитку. Сім’я, її соціальні функції та роль в житті особистості. Особа у політичній системі суспільства. Суспільство як процес: прогрес і регрес. Погляди на майбутнє суспільства.

Визначення провідних парадигм філософії історії за визначальними ознаками. Натуралізм як пріоритет природних закономірностей у житті людини та суспільства. Суб’єктивний спиритуалізм як перебільшення ролі духовної активності особистості у розвитку суспільства. Об’єктивний ідеалізм (провіденціалізм) як першість духовного начала (Бога), його форми. Історичний матеріалізм як спроба редукції суспільства до матеріалістично-економічного фактора. Історичний дуалізм як розуміння значущості духовного та матеріального начал в суспільному розвитку. Синергетичний підхід до осмислення суспільства як складної системи.

Поняття цінності. Оцінювання. Благо і цінність. Ціннісні орієнтація, настанова, ієрархія. Ідеал. Девіація як відхилення від норм поведінки. Основні цінності людського буття. Взаємозв’язок індивідуальних і суспільних цінностей. Креативний і репресивний потенціал мови в аксіології. Аксіологічна складова українського менталітету. Свобода вибору, свобода дії в Україні XXI ст. Переоцінка цінностей України в умовах трансформаційних процесів II пол. XX – поч. XXI ст. Істинність та неістинність цінностей сучасного українського менталітету.

Тема 9. Філософія мови

Мета. Здійснити філософський аналіз поняття «філософія мови». Розкрити сутність основних парадигм філософії мови.

Зміст. Здійснення людини у мові. Мова як симптом, символ, сигнал. Феномен мови у філософському осмисленні: історико-філософський аналіз мови від античності до сьогодення. Філософія мови: базові поняття та актуальні проблеми

Традиційна парадигма філософії мови. Мова як світобачення народу в осмисленні Вільгельма Гумбольдта. Лінгвістичні вчення Фердинанда де Соссюра, Людвіга Вітгенштейна. Філософія мови Олександра Потебні.

Проблема мови та свідомості у феноменології та філософській герменевтиці Герменевтика як спосіб трактування мови та свідомості» (концепції М.Гайдеггера та Поля Рикера). Сутність феномена мови та свідомості у філософській герменевтиці Феноменологічне розуміння мови та свідомості (феноменологічна інтерпретація мови: вчення Е.Гуссерля, лінгвофілософські ідеї М.Мерло-Понті)

Сучасна українська соціальна діалектика: сленг, жаргон, аргю як горизонти розширення мови. Проблема бімовності у сучасній Україні

СЕМІНАРСЬКА ТЕМАТИЧНО-ЗМІСТОВА ЧАСТИНА КУРСУ

Семінар № 1. Вступ до філософії. Основні ідеї Античної та Середньовічної філософії

1. Поняття, складові, типологія світогляду. Світогляд і філософія. Філософія як наука. Структура філософського знання.
2. Особливості та періодизація філософії Стародавньої Греції та Риму. Філософія Сократа. Платон та давньогрецький ідеалізм. Аристотель як систематизатор античної філософії.
3. Особливості середньовічної філософії. Апологетика та патристика: вчення Аврелія Августина.
4. Середньовічна схоластика: проблема універсалій; вчення Томи Аквінського. Містика Середньовіччя.

Ключові поняття: світогляд, світовідчуття, світорозуміння; міфологічний, релігійний, філософський світогляд, антропоморфність, догма. Філософія, філософування, епістемний, софійний способи, передфілософія, парафілософія, раціональне та ірраціональне;

космоцентризм, політеїзм, натурфілософія, panta rei («Все тече, все змінюється»), благо, «Пізнай себе», «Я знаю, що я нічого не знаю», ідея, матерія, форма; теоцентризм, монотеїзм, апологетика, патристика, схоластика, містика, католицизм, креаціонізм, реалізм, номіналізм, теодицея.

Додаткові поняття: Космос-Хаос, космоцентризм, натурфілософія, архе, апейрон, гілозоїзм, епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, апатія, автаркія, атараксія.

Питання для обговорення:

1. Особливості становища людини у світі та необхідність її самовизначення.
2. Як співвідносяться філософія і наука, філософія і релігія, філософія і містецтво?
3. Провідні ідеї розвинутої схоластики та їх історичне значення.
4. Провідні ідеї розвинутої містики та їх роль у людському самоусвідомленні.

Теми для рефератів, доповідей:

1. Філософія і міфологія.
2. Філософія Стародавньої Індії: ортодоксальні та неортодоксальні школи.

3. Китайська філософія як пошук соціальної мудрості: конфуціанство, даосизм.
4. Філософсько-світоглядне значення проблеми «Схід – Захід» в її сучасному окресленні.
5. Життя та філософська діяльність Сократа.
6. Філософське вчення Платона.
7. Вихідні ідеї філософії Аристотеля.
8. Елліністична філософія. Епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм.
9. Впливи античної філософії на розвиток української філософської думки і культури.
10. Основні причини зміни світоглядних орієнтирів при переході від античності до Середньовіччя.
11. Проблема співвідношення віри і розуму у середньовічній філософії.
12. Середньовічна містика. Майстер Екхарт.
13. Вплив ідей візантійської патристики на культуру Київської Русі.

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: опрацюйте уривок одного з джерел цієї теми (уривок на вибір) та випишіть основні ідеї. (до 1 с.)

Джерела:

1. Аврелій Августин. Сповідь. – К., 1996.
2. Аристотель. Категорії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – с.88-98.
3. Коцин Рода Гадаса. Давньогрецька філософія / Антологія феміністичної філософії. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – С. 33-44.
4. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – с.15-27.
5. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. – Мюнхен-Львів, 1995.
6. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – М., 1990.
7. Ортега-и-Гасет. Что такое философия? – М., 1991.
8. Платон. Твори.
9. Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. Кн. 1: Філософія Стародавнього Світу”. – К., 1992.

Література:

1. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій. – К., Львів
2. Татаркевич В. Історія філософії. В 3 т. – Т. 1. – Львів: Свічадо. 1997. – С. 9–11.
3. Філософський словник / За ред. В. Шинкарука. – К., 1986. (чи інші філософські словники)
4. Філософія : Курс лекцій / За ред. І.Ф.Надольного.

5. Філософія. Курс лекцій: Навч. пос. / Бичко І.В., Табачковський В.Г., Горак Г.І.
6. Філософія: Курс лекцій / За ред. Надольного. – К., 2000.
7. Філософський словник / За ред. В. Шинкарука. – К., 1986.
8. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Навч. посібник. – К.: Наукова думка. 2000. – 272 с.
9. Чаньшев А.Н. Філософія Древнього мира: Уч. пос. для вузов. – М., 2001.
10. Практикум з філософії / Під ред. В. Петрушенка. – Львів, 2003.
11. Filozofia. Leksykon. – Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2000. – 363.

Додаткова література:

Античність

1. Гессе Г. Сіддхартха // Всесвіт. – 1990. – № 3.
2. История китайской философии: Пер. с кит./ общ. ред. и послесл. М.Титаренко. – М.: Прогресс, 1989. – 552 с.
3. Аристотель. Метафізика.
4. Асмус В. Античная философия. – М. 1976.
5. Богомолов А. Античная философия. М. 1985.
6. Виндельбанд В. История древней философии. – К., 1995.
7. Лосев А. Философия, Мифология. Культура. – М.1991.

Середньовіччя

8. Антология мировой философии в 4-х т. – М., 1969. – Т. 1. – Ч.1.
9. Захара І. Лекції з історії філософії. – Львів, 1997. – С.179-285.
10. Кондзьолка В.В. Історія Середньовічної філософії : навч. посібник. – Львів : Світ, 2001. – 320 с.
11. Коплстон Фредерік Чарльз. Історія середньовічної філософії. – К., 1997.
12. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V-нач.VII века). – М., 1989.
13. Філософія середніх віків та доби Відродження : підручник. – К. Вид. ПАРАПАН, 2002. – 172 с.
14. Франко І. Данте Аліг'єрі. Характеристика середніх віків. – К., 1965.
15. Хейзинга Й. Осень Середньовіччя. – М., 1989.

Семінар № 2. Основи філософії Нового часу та XIX ст.

1. Особливості розвитку філософії Нового часу. Проблема субстанції та методології (Ф. Бекон, Р. Декарт).
2. І. Кант – творець німецької класичної філософії: теорія пізнання, вчення про мораль. Вчення Й.-Г. Фіхте, Ф.-В.-Й. Шеллінга.
3. Філософія Г.-В.-Ф. Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фюрбаха.

4. Особливості, основні течії філософії XIX ст.: волюнтаризм (Ф.Ніцше), позитивізм, прагматизм, психоаналіз (З.Фройд, К.Юнг, Е.Фромм), марксизм.

Ключові поняття: раціоналізм, раціоцентризм, гностицизм, метод, емпіризм, індукція, дедукція, онтологія, монізм, дуалізм, плюралізм, сенсуалізм, Просвітництво, Реформація; «апріорі», «апостеріорі», «коперніканський поворот у філософії», розсудок, розум, антиномія, «річ-у-собі», «річ-для-нас»; Я, не-Я, «категоричний імператив» у моралі Канта; ідеалізм, суб'єктивний ідеалізм, об'єктивний ідеалізм, Абсолютна Ідея, діалектика; антропологічний матеріалізм.

ірраціоналізм, волюнтаризм; матеріалізм, ідеалізм, класова боротьба, базис, надбудова; надлюдина, воля-до-влади; психоаналіз, несвідоме, лібідо, Воно, Я, Над-Я, сублимація. позитивізм (неопозитивізм), аналітична філософія, верифікація.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте особливості та здобутки німецької класичної філософії.
2. Розкрийте ідею «коперніканського повороту» у філософії І.Канта та окресліть її сучасне значення.
3. Антропологічний матеріалізм Л.Фойєрбаха.

Теми для рефератів, доповідей:

1. Філософські ідеї Відродження.
2. Сенсуалізм Дж. Локка, Д. Юма, Дж. Берклі.
3. Етичні та естетичні ідеї І.Канта.
4. Принцип активізму у філософії Й.Г.Фіхте. Філософські ідеї Ф.Шеллінга.
5. Вчення Гегеля про Абсолютну Ідею, теорія діалектики.
6. Філософія Л. Фойєрбаха, її вплив на європейську філософію.
7. Розкрийте сутність концепції переоцінки цінностей Ф. Ніцше.

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: опрацюйте уривок одного з джерел цієї теми (уривок на вибір) та випишіть основні ідеї. (до 1 с.)

Джерела:

1. Декарт Рене. Метафізичні розмисли. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.59-73.
2. Гегель Г.-В.Ф. Наука логіки / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 99-112.
3. Гегель Г.-В.Ф. Феноменологія духу / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 480-490.
4. Кант І. Критика чистого розуму. – К., 2000. або / Філософія : хресто-

матія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.113-122, 311-320.

5. Локк Джон. Два трактати про врядування / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.561-573.
 6. Мак'явеллі Ніколо. Державець / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.549 - 560.
 7. Монтень М. Опытты: Избранные главы. – М.: Правда, 1991. – 656 с.
 8. Маркс К. До критики політичної економії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.414 - 418.
 9. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.514 - 525.
 10. Ніцше. Генеалогія моралі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 132-140.
 11. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади / Пер. з нім. – К.: Основи, 2003. – 437 с.
 12. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла; Казус Вагнер; Антихрист; Ессе Ното: Сб. / Пер с нем. – Мн.: ООО «Попурри», 1997. – 544 с.
 13. Фойєрбах Людвіг. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 250-260.
 14. Фройд Зигмунд. Я та Воно / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 293-302.
 15. Фройд З. Вступ до психоаналізу: Лекції зі вступу до психоаналізу з новими висновками / Пер. з нім. – К.: Основи, 1998. – 709 с.
 16. Фромм Э. Психоанализ и религия // Сумерки богов / Сост. и общ. ред. А.А.Яковлевса – М.: Политиздат, 1989. – 398 с.
 17. Фромм Еріх. Анатомія людської деструктивності / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 270-279.
 18. Шеллинг Ф.В. Соч.: В 2 т. – М., 1989.
- Література:
19. Татаркевич В. Історія філософії. – Т.2. – Львів, 1999.
 20. Новейший философский словарь: 3-е изд., испр. – Мн., 2003. – 1280 с.

Семінар № 3. Світова філософія ХХ століття

1. Екзистенціалізм.
2. Феноменологія, герменевтика.
3. Структуралізм-постструктуралізм-постмодернізм.
4. Еволюція релігійної філософії (Т. де Шарден). Основні проблеми сучасної релігійної філософії.

Ключові поняття: екзистенціалізм, істинне і неістинне буття, ніщо, феноменологія, феномен, ейдос, редукція, інтенціоналізм, герменевтика, горизонт тексту, горизонт читача, прагматизм, премодерн- модерн-постмодерн, постмодернізм, христоргенез.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає проблема людини та її свободи у філософії екзистенціалізму?

Теми для рефератів, доповідей:

1. Матеріалізм, матеріалістична діалектика, історичний матеріалізм.
2. Проблема раціонального і ірраціонального у філософії ХХ ст.

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: прочитайте та законспектуйте основні ідеї одного з уривку першоджерел (на Ваш вибір) з хрестоматії «Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. Кн. 6: зарубіжна філософія ХХ століття». – К., 1993. – 239 с.

Джерела:

1. Гуссерль Едмунд. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 280-292.
2. Камю А. Бунтующий человек: Философия. Политика. Искусство: [Сб. Пер. с фр. – Общ. ред. А.Руткевича] – М.: Политиздат, 1990. – 414 с.
3. Кьеркегор С. Наслаждение и долг. – К., 1994.
4. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 206-216.
5. Сартр Ж.-П. Буття ніщо: Нарис феноменологічної онтології. – К., 2001. – 854 с.
6. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – это гуманізм // Проблема человека в западной философии / Под ред. Ю.Н. Попова. – М., 1988.
7. Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. Кн. 6: зарубіжна філософія ХХ століття. – К., 1993. – 239 с.
8. Швейцар Альберт. Культура і етика / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 609-621.
9. Шпенглер Освальд. Нариси морфології світової історії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 587-596.

Література:

10. Татаркевич В. Історія філософії: У 3 т. – Т.3. – Львів, 1999.
11. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навч. пос. – К.: Наукова думка, 2000. – С. 158-191.
12. Постмодернізм. Енциклопедія. – Мн.: Интерпресссервис; Книжный дом, 2001
13. Філософський дискурс постмодерну / Історія філософії: Підручник / за ред. В.І.Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002
14. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть / Філософія: Курс лекцій. Навч. пос. – К.: Каравела, Львів : Новий світ, 2000, 2001
15. Ситуація постмодерну // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 5-6. – С. 5–37.
16. Постмодерн і майбутнє філософії. – К.: Наукова думка, 1997.

Семінар № 4. Українська філософія

1. Особливості української філософії у контексті світової. Філософські ідеї Київської Русі.
2. Філософія Григорія Сковороди.
3. Філософські ідеї Тараса Шевченка та Лесі Українки.
4. Філософські і суспільно-політичні погляди І.Франка. Національна ідея у творчості В.Липинського, Д.Донцова, М.Міхновського.
5. Концепція ноосфери В.Вернадського.

Ключові поняття: філософування, гілозоїзм; “три світи”, “дві натури”, “сродна праця” (Сковорода), філософія серця, сакральність та псевдосакральність (бісакральність) України, каїнічний гріх, націоналізм, нацизм, національна ідея, еліта, ноосфера.

Питання для обговорення:

1. Чи існує українська філософія? Проаналізуйте позицію «за» та «проти». Вкажіть та обґрунтуйте Вашу позицію.
2. Як співвідносяться поняття «сакральність та псевдосакральність України» (за Т.Шевченком)? Дайте осмислення вказаних понять з позиції сучасності.

Теми для рефератів, доповідей:

1. Яка роль язичництва та християнства у становленні та функціонуванні філософії та світогляду українців? Подайте аналіз сучасної ситуації.
2. Філософські ідеї Київської Русі та їх сучасне осмислення.
3. Національна ідея України: філософський аналіз.
4. Співвідношення понять «націоналізм» та «шовінізм».

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: прочитайте та законспекуйте основні ідеї одного з нижче вказаних першоджерел:

Джерела:

1. Сковорода Г. Кольцо. Дружеский розговор о душевном мире / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 124 - 131.
2. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 491–501.
3. Донцов Д. Націоналізм // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С. 482 – 487.
4. Липинський В. Листи до братів-хліборобів // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С. 474–481.
5. Франко І. “Що таке поступ” // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.442–443.
6. Вернадський В. – Філософські роздуми натураліста // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.461–462.
7. Вернадський В. –Кілька слів про ноосферу // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.463 – 465.

Література:

1. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. – К.: наукова думка, 1996. – 131-150, 203-250.
2. Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – К.: В-во Україна, 2000. – С.253-505.
3. Філософська думка України: імена та ідеї: Навч.-метод. посібник. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – 136 с.

Блок 2.

Семинар № 5. Онтологія. Людина у бутті

1. Онтологія як вчення про буття. Буття, його основні форми. Філософське розуміння світу. Основні онтологічні системи.
2. Поняття матерії: рух, простір, час як форми існування матеріального. Рух і розвиток (діалектика). Абсолютність руху і відносність спокою. Соціальний простір і час. Причина і наслідок. Диво.
3. Некласичне розуміння буття. Сизигія і синергетика.
4. Сутність людини. Проблема походження людини: основні концепції. Свідомість. Самосвідомість. Сфери буття людини.

Ключові поняття: життя, існування, буття, сутне; субстанція, монізм, дуалізм, плюралізм, матеріалізм, об'єктивний і суб'єктивний ідеалізм; матерія, простір, час, причинність; сизигія, синергетика.

Питання для обговорення:

1. Як співвідносяться поняття “існування”, “буття”?
2. Як формуються уявлення про світ?
3. Класичне та неklasичне розуміння буття.
4. Здійснення людини у мові. Мова як симптом, символ, сигнал.
5. Проблема “Я – Інший” як осердя антропологічної рефлексії.

Теми для рефератів, доповідей:

1. Буття і небуття.
2. Людський світ простору і часу.
3. Синергетична (постнеklasична) картина світу, її еволюція.
4. Образ людини в епоху модерну
5. Уявлення про сутність людини в епоху постмодерну.
6. Проблема евтаназії, абортів і цінність людського життя.
7. Клонування: за і проти.

Джерела:

1. Гейзинга Йоганн. Номо Ludens / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч.пос. – К.: Знання, 2009. – С. 597-608.
2. Кассіерер С. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – №5.
3. Кутирив Б.О. Людина і світ: три парадигми взаємодії // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 7.
4. Левінас Еммануель. Чи є онтологія фундаментальною? / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 141-149.
5. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
6. Пригожин Ілля. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою» / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 344 - 353.
7. Сартр Ж. Буття і Ніщо. Нарис феноменологічної онтології (фрагменти) // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – №№ 5, 9.
8. Франк Семен. Душа людини / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 502-513.
9. Шелер Макс. Місце людини в космосі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 261-269.

Семинар № 6. Сутність і структура пізнавального процесу. Логіка і методологія наукового пізнання * (інваріант Дискусійний клуб «Світ пізнання людини» див. додаток)

(Гносеологія як теорія пізнання)

1. Пізнання як предмет філософського аналізу: об'єкт і суб'єкт; суб'єкт і суб'єкт. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне. Види пізнання. Рівні і форми пізнання.

2. Проблема істини в пізнанні. Істина та проблема її критеріїв. Істина об'єктивна та суб'єктивна, абсолютна, відносна, істина-процес. Хибність, заблудження, омана. Істина і правда. Істина монологічна (наукова) та поліфонічна (філософська).

3. Методи і форми наукового пізнання.

Ключові поняття: пізнання, гностицизм, агностицизм, скептицизм; об'єкт і суб'єкт. Чуттєве, раціональне, емпіричне, теоретичне пізнання, відчуття, сприйняття, уявлення, поняття, судження, умовивід. Пізнання опосередковане, раціональне, інтелектуальне, інтелігібельне, безпосереднє (ірраціональне, містичне). Інтуїція.

Істина. Істина об'єктивна та суб'єктивна, абсолютна, відносна, істина-процес, хибність, заблудження, омана, вірогідність, ймовірність, істина монологічна (наукова) та поліфонічна (філософська).

Питання для обговорення:

Людина і пізнання. Чи приречена людина на пізнання?

Істина та життєва правда. Істина та мудрість: віра, гіпотеза, істина.

Опосередковане (раціональне, інтелектуальне, інтелігібельне) та безпосереднє (ірраціональне, містичне). Інтуїція.

Теми рефератів:

Взаємні впливи наукового, мистецького, життєво-досвідного пізнання.

Ціннісні параметри істини та етика дослідника.

Діалектика. Концепції розвитку.

Методологія прийняття рішень.

Поняття методу пізнання та його значення в науковому пізнанні.

Діалектика як універсальний метод пізнання.

Пізнання як процес.

Основні концепції істини та їх оцінка.

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: опрацюйте уривок одного з джерел цієї теми (уривок на вибір) та випишіть основні ідеї. (до 1 с.)

Джерела:

Драйден Гордон, Вос Джаннетт. Революція в навчанні. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.

Еко Умберто. Як написати дипломну роботу. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 227 с.

Копнін Павло. Гносеологічні та логічні основи науки / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 344-343.

Кун Томас. Структура наукових революцій / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 354-364.

Мамардашвілі Мераб. Картезіанські роздуми.

Рассел Бертран. Людське пізнання. Його сфера та межі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 321-333.

Феєрабенд Пол. Аналітичний показник / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 365-376.

Семінар № 7 Соціальна філософія та філософія історії

1. Поняття суспільства. Провідні функції суспільства. Суспільство і соціум.
2. Основні сфери суспільного життя, їх взаємозв'язок.
3. Основні парадигми філософії історії: натуралізм.
4. Основні парадигми філософії історії: суб'єктивний спіритуалізм.
5. Основні парадигми філософії історії: об'єктивний ідеалізм (провіденціалізм).
6. Основні парадигми філософії історії: історичний матеріалізм та історичний дуалізм.

Ключові поняття: соціальне, суспільство, філософія історії, парадигма, натуралізм, суб'єктивний спіритуалізм, об'єктивний ідеалізм (провіденціалізм), історичний матеріалізм та історичний дуалізм, сумативне ціле, організоване ціле, органічне ціле, емерджентність, пасіонарність, еліта, маса, геополітика.

Питання для обговорення:

1. Як співвідносяться поняття “соціальне” і “суспільне”?
2. Як взаємозв'язані економічна, соціальна, політична, духовна сфери суспільства?

Теми для рефератів, доповідей:

Суспільство як процес: прогрес і регрес.

Соціальний простір і час: основні закономірності розвитку.

Геополітика у минулому і сьогоденні.

Сім'я, її соціальні функції та роль в житті особистості.

Основні соціальні наслідки НТР. Політика як соціальне явище, її роль у соціальному житті.

Особа у політичній системі суспільства.

Соціальні якості та соціалізація. Природа і суспільство.

Джерела:

Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 574-586.

Ортега-і-Гассет. Бунт мас / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 457-469.

Маркузе Герберт. Ерос і цивілізація / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 470-478.

Сорокін Питирим. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і

культурна мобільність / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 444-456.

Фукуяма Френсіс. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 538-548.

Література:

Сичивиця Олег. Основні парадигми філософії історії. – Львів: ЛЛІ, 1993. – 79 с.

Семинар № 8. Філософія мови

1. Мова як “домівка” буття. Філософія мови: базові поняття та актуальні проблеми
2. Традиційна парадигма філософії мови (вчення В.Гумбольдта, Ф. де Соссюра, Л.Вітгенштайна, О.Потебні).
3. Проблема мови та свідомості у феноменології та філософській герменевтиці (вчення М.Гайдеггера, П.Рикера, Е.Гуссерля, М.Мерло-Понті).
4. Сучасна українська соціальна діалектика: сленг, жаргон, арго як горизонти розширення мови. Проблема бімовності у сучасній Україні.

Ключові поняття: філософія мови, лінгвофілософія, феноменологія, герменевтика, соціальна діалектика, сленг, жаргон, арго, знак, символ.

Питання для обговорення:

Сучасні лінгво-філософські проблеми України.

Проблема бімовності у сучасній Україні.

Діалекти як горизонти мовної інакшості.

Креативний і репресивний потенціал мови у сфері цінностей.

Теми для рефератів, доповідей:

Мова як симптом, символ, сигнал.

Мова як світобачення народу в осмисленні Вільгельма Гумбольдта.

Лінгвістичні вчення Фердинанда де Соссюра

Лінгвістичні вчення Людвіга Вітгенштайна.

Філософія мови Олександра Потебні.

Герменевтика як спосіб трактування мови та свідомості у концепціях М.Гайдеггера та П. Рикера.

Сутність феномена мови та свідомості у філософській герменевтиці

Сучасна українська соціальна діалектика: сленг, жаргон, арго як горизонти розширення мови.

Філософія, мова, етнос.

Джерела:

Вітгенштайн Людвіг. Логіко-філософський трактат/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 403-413.

Гадамер Г.-Г. Мова як горизонт герменевтичної онтології / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 370-390.

Потебня Олександр. Думка і мова / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 391-402.

Терел Лін. Мова і влада / Антологія феміністичної філософії. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – С.179-194.

Най Андреа. Семантика / Антологія феміністичної філософії. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – С. 195-204.

Література:

Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень : підр. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.

Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша мовна проблема // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 5-6. – С. 16-35.

Лютий Т.В. «Розумно нерозумні» структури мови (філософія мови) // Практична філософія. – 2007. – № 4. – С.191 – 196.

Мова як “домівка” буття / Філософія: світ людини: курс лекцій. – К.: Либідь, 2003. – С. 379-398.

Переверзев К. Высказывание и ситуация: об онтологическом аспекте философии языка // Вопросы языкознания. – 1998. – № 5. – С.24-52.

Симотюк С. Філософія, мова, етнос (дослідження польських вчених XVIII-XIX ст.) / Урок української. – 1999. – № 7-8. – С.52-56.

Семинар № 9. Актуальні проблеми сучасної філософії

1. Глобальні проблеми сучасності. Римський клуб.
 2. Творчість як основа діяльності людини ХХІ ст. Філософія культури як філософія тексту та інтертекстуальності.
 3. Проблема дискримінації: статевої, вікової, расової тощо. Шляхи гармонізації взаємин між людьми та спільнотами.
 4. Архетипи соціального життя і політика: сучасний український вимір.
- Ключові поняття: глобальні проблеми сучасності, Римський клуб, творчість, інтертекстуальність, дискримінація, гендер, ейджизм, сексизм, відчуження, архетип, індивідуалізм, інтровертивність, екзекутивність, толерантність, псевдотолерантність.

Питання для обговорення:

1. Девіація – це відхилення від норм поведінки. Чи є девіацією вживання алкоголю, наркотиків, тютюнопаління?
2. Толерантність: позитиви і негативи.
3. Свобода вибору, свобода дії в Україні ХХІ ст.
4. Взаємозв'язок індивідуальних і суспільних цінностей.
5. Ідеальне і реальне “Я”. Оцінка і самооцінка.
6. Тип культури як тип повсякденності.

7. Філософія культури як культурна самосвідомість європейської людини.

Теми для рефератів, доповідей:

1. Переоцінка цінностей України в умовах трансформаційних процесів II пол. XX – поч. XXI ст.
2. Істинність та неістинність цінностей сучасного українського менталітету.
3. Сенс життя. Смерть і безсмертя.
4. «Архетипи» культури як схеми духу.
5. Статус традиції як особливої реальності культури.
6. Свобода творчості.
7. Римський клуб: прогнозування майбутнього людства
8. Аксиологічна складова українського менталітету.

Завдання для осмислення та самостійного опрацювання: опрацюйте уривок одного з джерел цієї теми (уривок на вибір) та випишіть основні ідеї. (до 1 с.)

законспектувати на вибір параграф третього розділу з праці *Донченко О., Романенко Ю.* Архетипи соціального життя і політика. – К.: Либідь, 2001, випишіть основні ідеї. (до 1 с.)

та дайте власні розмірковування у письмовому вигляді.

Джерела:

- де Бовуар Сімона. Друга стать. У 2-х тт. – К.: Основи, 1995.
Гаврилишин Богдан. До ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові. – К.: Університ. в-во «Пульсари», 2009. – 248 с.
Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика. – К.: Либідь, 2001
Медуз Денніс. Межі зростання / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 239 -249.
Печчеї Ауреліо. Людські якості/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 226 -238.

Література:

- Говорун Тамара, Кікінежді Оксана. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. пос. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
Философское осмысление глобальных проблем современности / Моисеева Н.А., Сороковикова В.И. Философия: краткий курс. – СПб: Питер, 2004. – С. 244-274.

Інтелектуально-творче змагання

спрямоване на закріплення знань, отриманих з курсу «Філософія» та вміння їх творчого застосування на індивідуальному та командному рівнях.

Кожна група представляє команду по 5-6 учасників.

Конкурси:

1. Привітання, представлення – до 3-х хв.
2. Запитання-відповіді з курсу філософії
3. Творче завдання на задану тему як міні-театральна постановка – 5-7 хв.

Кращі гравці за підсумками результатів тесту з філософії та творчого прояву отримують максимальні бали.

Заохочуються кращі учасники групи підтримки, режисери-сценаристи, учасники творчих виставок, конкурсів, які супроводжують дійство (на підставі представлення належного результату напрацювань).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

Перелік запитань на іспит

Блок 1

1. Філософія як світоглядне знання. Світогляд і його структура. Основні історичні типи світогляду. Відношення “людина–світ” як предметне поле філософії.
2. Філософія як наука. Основні питання філософії, різноманітність підходів до їх вирішення
3. Філософія Стародавнього Китаю (даосизм, конфуціанство та ін. школи).
4. Філософія Стародавньої Індії (ведичний і післяведичний періоди).
5. Антична філософія, її основні риси, періодизація.
6. Класичний період давньогрецької філософії. Філософія Сократа.
7. Концепція буття (“теорія ідей”) Платона. Проблема душі. Теорія пізнання.
8. Трактатування буття Аристотелем. Поняття матерії і форми.
9. Елліністичний період античної філософії: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм, неоплатонізм.
10. Філософія Середньовіччя, її основні особливості, періодизація.
11. Християнська апологетика і патристика. Вчення Августина про природу і людину.
12. Середньовічна схоластика. Полеміка реалізму і номіналізму.
13. Філософсько-теологічна система Фоми Аквінського.
14. Основні риси філософії Відродження. Філософське вчення М. Кузанського, М. Коперніка, Н. Макіавеллі, Дж. Бруно. Соціально-філософська і політична доктрина Н. Макіавеллі. Гуманістичний ідеал справедливості суспільства Т. Мора і Т. Кампанелли.
15. Розробка методів наукового пізнання Нового часу. Емпірично-індуктивний метод Ф. Бекона.

16. Розробка методів наукового пізнання Нового часу. Раціоналістично-дедуктивний метод Р. Декарта.
17. Онтологія Нового часу. Проблема субстанції.
18. Суб'єктивно-ідеалістичні теорії Дж. Берклі, Д. Юма.
19. Філософія Просвітництва у Європі.
20. "Природний стан" людства, вчення про суспільний договір (Ж.-Ж. Руссо, Т. Гоббс).
21. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоевропейської філософії. Філософія І. Канта. "Коперніканський переворот" у теорії пізнання. Вчення про мораль І. Канта.
22. Філософська система і метод Г.В.Ф. Гегеля (діалектика, філософія історії).
23. Антропологічний матеріалізм Л. Фойєрбаха.
24. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В.-Й. Шеллінга.
25. Філософія марксизму.
26. Некласичні філософські вчення. "Філософія життя" (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше).
27. Психологічний матеріалізм З. Фрейда. Неофрейдизм.
28. Філософія екзистенціалізму.
29. Філософські напрями ХХ століття. Позитивізм та неопозитивізм.
30. Філософські напрями ХХ століття. Феноменологія.
31. Філософські напрями ХХ століття. Герменевтика.
32. Філософські напрями ХХ століття. Постмодернізм.
33. Генеза релігійної філософії. Основні проблеми сучасної релігійної філософії. Еволюційна онтологія Т. де Шардена.
34. Українська національна ментальність та її відображення в філософській думці України.
35. Етапи розвитку української філософії.
36. Філософські ідеї у культурі Київської Русі.
37. Києво-Могилянська академія, її роль у розвитку науки, культури, філософії в Україні.
38. Філософська концепція Г. Сковороди. Вчення про три світи і дві "натури".
39. Філософська концепція Г. Сковороди. Ідеї "сродної праці" і "нерівної рівності".
40. Філософія кордоцентризму П. Юркевича.
41. Антропоцентризм філософського мислення Т. Шевченка.
42. Філософсько-соціологічні погляди І. Франка.
43. Філософія України І-ї пол. ХХ ст. Формування національної ідеї.
44. Вчення про ноосферу В. Вернадського.

Блок 2

45. Як трактується відношення "людина – світ" матеріалізмом, об'єктивним ідеалізмом, суб'єктивним ідеалізмом?
46. Онтологія як вчення про буття. Філософське розуміння світу. Буття і його основні форми.
47. Поняття матерії: рух, простір і час як форми існування матеріального.
48. Буття і час (вічне і минуле). Рух і спокій. Як ви розумієте абсолютність руху і відносність спокою? Особливості соціального простору і часу.
49. Онтологічні поняття та опозиції (буття-небуття, буття істинне-буття неістинне).
50. Типи онтологічних систем (матеріалізм, об'єктивний ідеалізм, суб'єктивний ідеалізм). Монізм, дуалізм, плюралізм.
51. Буття як філософська проблема. Людина у бутті.
52. Світ як сукупна реальність. Проблема субстанції.
53. Філософський аспект проблеми походження людини. Розкрийте сутність наступних понять та їх співвідношення: людина, індивід, особа, особистість, індивідуальність.
54. Духовний вимір людського буття. Сутність людини та проблема сенсу її життя.
55. Людина і буття : мікро і макросвіт. Людина в критичній ситуації. Людське буття і небуття.
56. Природний вимір світу. Співвідношення суспільства і природи. Екологічна проблема і шляхи її вирішення.
57. Походження і сутність свідомості як філософська проблема. Основні концепції походження свідомості.
58. Самосвідомість, її структура і форми.
59. Свідомість і мова.
60. Концепції розвитку. Діалектика як вчення про розвиток. Основні категорії і закони, альтернативи діалектики.
61. Проблема пізнання в філософії. Гностицизм та агностицизм.
62. Пізнання як предмет філософського аналізу (суб'єкт і об'єкт пізнання). Покажіть єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
63. Рівні і форми пізнання.
64. Людина і пізнання. Істина і правда.
65. Наукове пізнання, його особливості. Форми наукового пізнання: факт, гіпотеза, закон, теорія, ідея, концепція.
66. Історичні спільноти людей. Поняття нації.
67. Суспільство як соціальна система, його структура.
68. Натуралізм як парадигма філософії історії.
69. Суб'єктивний ідеалізм/спіритуалізм як парадигма філософії історії.

70. Провіденціалізм як парадигма філософії історії.
71. Історичний матеріалізм та історичний дуалізм як парадигми філософії історії.
72. Проблема суспільного прогресу та регресу, спрямованості історії.
73. Погляди на майбутнє суспільства. Соціальне прогнозування.
74. Цінності, їх природа і багатоманітність, роль у житті людини і суспільства.
75. Цінності та ціннісні орієнтації. Які цінності ви переосмислили в процесі вивчення філософії?
76. Ієрархія цінностей, проблема особистісних та суспільних ціннісних орієнтацій.
77. Сенс життя людини: релігійне та матеріалістичне тлумачення.
78. У чому виявляється деформація ціннісних орієнтацій і які Ви бачите шляхи і засоби гармонізації ціннісних ієрархій?
79. Сизигія і синергетика.
80. Феномен творчості. Етапи і структура творчого процесу.
81. Глобальні проблеми сучасності.
82. Феномен мови у філософському осмисленні: історико-філософський аналіз мови від античності до сьогодення.
83. Філософія мови: базові поняття та актуальні проблеми.
84. Мова як світобачення народу в осмисленні Вільгельма Гумбольдта
85. Лінгвістичні вчення Фердинанда де Соссюра, Людвіга Вітгенштайна.
86. Філософія мови Олександра Потебні.
87. Герменевтика як спосіб трактування мови та свідомості» (концепції М.Гайдеггера та Поля Рікера).
88. Сутність феномена мови та свідомості у філософській герменевтиці Феноменологічне розуміння мови та свідомості (феноменологічна інтерпретація мови: вчення Е. Гуссерля, лінгвофілософські ідеї М. Мерло-Понті).
89. Сучасна українська соціальна діалектика: сленг, жаргон, аргіо як горизонти розширення мови.
90. Проблема бімовності у сучасній Україні: філософський аспект.
91. Глобальні проблеми сучасності. Римський клуб.
92. Творчість як основа діяльності людини ХХІ ст. Філософія культури як філософія тексту та інтертекстуальності.
93. Проблема дискримінації: статевої, вікової, расової тощо. Шляхи гармонізації взаємин між людьми та спільнотами.
94. Архетипи соціального життя і політика: сучасний український вимір.

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів

Національна шкала	Університетська шкала	Оцінка ECTS
5 відмінно	90-100	A
4 добре	80-89 – дуже добре; 70-79 – добре	B, C
3 задовільно	60-69, 59-50 – задовільно (достатньо)	D, E
2 незадовільно	26-49 – незадовільно з можливістю повторного складання	FX
	1-25 – незадовільно	F

«відмінно»: глибоке знання теоретичного матеріалу, його повний, логічний виклад з опорою на першоджерела; усі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість їх виконання оцінена кількістю балів, близькою до максимального; уміння пов'язувати теорію з практикою;

«дуже добре»: достатнє володіння теоретичним курсом, у т. ч. понятійним апаратом, належне знання сутнісних особливостей, напрямів, концепцій; присутні окремі незначні неточності, пропущені окремі пояснення; усі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість їх виконання у більшості оцінена кількістю балів, близькою до максимального; в основному присутнє уміння пов'язувати теорію з практикою;

«добре»: достатнє володіння теоретичним курсом, у т. ч. понятійним апаратом, належне знання сутнісних особливостей, напрямів, концепцій; присутні окремі незначні неточності, пропущені окремі пояснення, неповний виклад матеріалу; усі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість їх виконання у більшості не оцінена кількістю балів, близькою до максимального; не цілком достатній зв'язок теорії з практикою;

«задовільно»: часткове засвоєння теоретичного курсу, відповідь на частину запитань (не менше 75% від повної відповіді) за відсутності суттєвих помилок; більшість передбачених програмою навчання завдань виконані з певними неточностями, недоречностями; недостатній зв'язок теорії з практикою;

«достатньо»: часткове засвоєння теоретичного курсу, дано відповідь на частину запитань (не менше 60% від повної відповіді) з суттєвими помилками, непослідовний; неповний виклад матеріалу з помилками у формулюванні основних теоретичних положень; більшість передбачених програмою навчання завдань не виконані або значна частина виконана, але оцінена кількістю балів, близькою до мінімального; складнощі щодо зв'язку теорії з практикою;

«умовно незадовільно»: теоретичний курс засвоєний частково, дано відповідь на частину запитань (менше 60% від повної відповіді) з суттєвими помилками, непослідовний; неповний виклад матеріалу з помилками у формулюванні основних теоретичних положень; більшість передбачених програмою навчання завдань не виконані або частина виконана, але оцінена кількістю балів, близькою до мінімального; суттєві складнощі щодо зв'язку теорії з практикою;
«безумовно незадовільно»: теоретичний курс не засвоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані завдання містять грубі принципові помилки, додаткова самостійна робота за матеріалом курсу не приведе до значущого якості виконання навчальних завдань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

а) першоджерела:

1. Аврелій Августин. Сповідь. – К., 1996.
2. Антологія феміністичної філософії. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 800 с.
3. Аристотель. Категорії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – с.88-98.
4. Вернадський В. – Філософські роздуми натураліста // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.461 – 462.
5. Вернадський В. –Кілька слів про ноосферу // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.463 – 465.
6. Вітгенштайн Людвіг. Логіко-філософський трактат/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 403-413.
7. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 574-586.
8. Гаврилишин Богдан. ДО ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові. – К.: Університ. в-во «Пульсари», 2009. – 248 с.
9. Гадамер Г.-Г. Мова як горизонт герменевтичної онтології / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 370-390.
10. Гегель Г.-В.Ф. Наука логіки / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 99-112.
11. Гегель Г.-В.Ф. Феноменологія духу / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 480-490.
12. Гейзинга Йоганн. Homo Ludens / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 597-608.

13. Гуссерль Едмунд. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 280-292.
14. де Бовуар Сімона. Друга стать. У 2-х тт. – К.: Основи, 1995.
15. Декарт Рене. Метафізичні роздуми. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.59-73.
16. Донцов Д. Націоналізм // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С. 482- 487.
17. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика. – К.: Либідь, 2001
18. Драйден Гордон, Вос Джаннетт. Революція в навчанні. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.
19. Еко Умберто. Як написати дипломну роботу.
20. Камю А. Бунтуючий человек: Философия. Политика. Искусство: [Сб. Пер. с фр. – Общ. ред. А.Руткевича] – М.: Политиздат, 1990. – 414 с.
21. Кант І. Критика чистого розуму. – К., 2000. або / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.113-122, 311-320.
22. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. – 1992 - №5.
23. Копнін Павло. Гносеологічні та логічні основи науки / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 344 - 343.
24. Коцин Рода Гадаса. Давньогрецька філософія / Антологія феміністичної філософії. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – С. 33-44.
25. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – с.15-27.
26. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. – Мюнхен-Львів, 1995.
27. Кун Томас. Структура наукових революцій / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 354-364.
28. Кутирев Б.О. Людина і світ: три парадигми взаємодії // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 7.
29. Кьєркегор С. Наслаждение и долг. – К., 1994.
30. Левінас Емманюель. Чи є онтологія фундаментальною? / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 141-149.

31. Липинський В. Листи до братів-хліборобів // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С. 474- 481.
32. Локк Джон. Два трактати про врядування / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.561-573.
33. Мак'явеллі Ніколо. Державець / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.549-560. ім'я
34. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – М., 1990.
35. Мамардашвили Мераб. Картезіанські роздуми.
36. Маркс К. До критики політичної економії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.414 - 418.
37. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С.514-525.
38. Маркс К. Тези про Фейербаха// Маркс К., Енгельс Ф., Твори, – Т.3.
39. Маркузе Герберт. Ерос і цивілізація / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 470-478.
40. Медуз Денніс. Межі зростання / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 239-249.
41. Монтень М. Опытты: Избранные главы. – М.: Правда, 1991. – 656 с.
42. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
43. Ніцше Ф. По ту сторону добра и зла; Казус Вагнер; Антихрист; Ессе Номо: Сб. / Пер с нем. – Мн.: ООО «Попурри», 1997. – 544 с.
44. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади / Пер. з нім. – К.: Основи, 2003. – 437 с.
45. Ніцше. Генеалогія моралі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 132-140.
46. Ортега-и-Гасет. Что такое философия? – М., 1991.
47. Ортега-и-Гасет. Бунт мас / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 457-469.
48. Печчеї Ауреліо. Людські якості/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 226-238.
49. Платон. Бенкет
50. Потєбня Олександр. Думка і мова / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 391-402.
51. Пригожин Ілля. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою» / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 344-353.
52. Рассел Бертран. Людське пізнання. Його сфера та межі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 321-333.
53. Сартр Ж. Буття і Ніщо. Нарис феноменологічної онтології (фрагменти) // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – №№ 5, 9.
54. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – это гуманізм // Проблема чело- века в западной философии / Под ред. Ю.Н. Попова. – М., 1988.
55. Сартр Ж.-П. Буття ніщо: Нарис феноменологічної онтології. – К., 2001. – 854 с.
56. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 206-216.
57. Сковорода Г. Кольцо. Дружескиф розговор о душевном мире / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 124-131.
58. Сорокін Питирим. Соціальна стратифікація і мобільність. Соці- альна і культурна мобільність / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 444-456.
59. Феєрабенд Пол. Аналітичний показник / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 365-376.
60. Фейербах Л. История философии. В 3 т. Т.3. – М., 1967.
61. Фьєрбах Людвіг. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 250-260.
62. Франк Семен. Душа людини / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 502-513.
63. Франко І. “Що таке поступ” // Федів Ю.О, Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – С.442- 443.
64. Фройд З. Вступ до психоаналізу: Лекції зі вступу до психоаналізу з новими висновками / Пер. з нім. – К.: Основи, 1998. – 709 с.
65. Фройд Зигмунд. Я та Воно / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 293-302.
66. Фромм Еріх. Анатомія людської деструктивності / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 270-279.
67. Фромм Э. Психоанализ и религия // Сумерки богов / Сост. и общ. ред. А.А.Яковлева – М.: Политиздат, 1989. – 398 с.
68. Фукуяма Френсис. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту/ Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 538 - 548.
69. Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. Кн. 1: Філософія Стародав- нього Світу”. – К., 1992.

70. Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. Кн. 6: зарубіжна філософія ХХ століття. – К., 1993. – 239 с.
 71. Швейцар Альберт. Культура і етика / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 609-621.
 72. Шелер Макс. Місце людини в космосі / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 261-269.
 73. Шеллинг Ф.В. Соч.: В 2 т. – М., 1989.
 74. Шпенглер Освальд. Нариси морфології світової історії / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 587-596.
 75. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого / Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. пос. – К.: Знання, 2009. – С. 491-501.
- б) підручники, посібники та додаткова література:**
1. Антологія мирової філософії в 4-х т. – М., 1969. – Т. 1.
 2. Аристотель. Метафізика.
 3. Асмус В. Античная философия. М. 1976.
 4. Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень: підр – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.
 5. Богомолов А. Античная философия. – М. 1985.
 6. Виндельбанд В. История древней философии. – К., 1995.
 7. Гессе Г. Сидхартха // Всесвіт. – 1990. – № 3.
 8. Говорун Тамара, Кікінежді Оксана. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. пос. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
 9. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. – К.: наукова думка, 1996. – 131-150, 203-250.
 10. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша мовна проблема // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 5-6. – С. 16-35.
 11. Захара І. Лекції з історії філософії. – Львів, 1997. – С.179-285.
 12. История китайской философии: Пер. с кит./ общ. ред. и послесл. М.Титаренко. – М.: Прогресс, 1989. – 552 с.
 13. Кондзьолка В.В. Історія Середньовічної філософії : навч. посібник. – Львів: Світ, 2001. – 320 с.
 14. Коплстон Фредерік Чарльз. Історія середньовічної філософії. – К., 1997.
 15. Лосев А. Философия, Мифология. Культура. М.1991.
 16. Лютый Т.В. «Розумно нерозумні» структури мови (філософія мови) // Практична філософія . – 2007. – № 4. – С.191-196.
 17. Мова як “домівка” буття / Філософія: світ людини: курс лекцій. – К.: Либідь, 2003. – С. 379-398.
 18. Новейший философский словарь: 3-е изд., испр. – Мн., 2003. – 1280 с.
 19. Переверзев К. Высказывание и ситуация: об онтологическом аспекте философии языка // Вопросы языкознания. – 1998. – № 5. – С.24-52.
 20. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій. – К., Львів.
 21. Постмодерн і майбутнє філософії. – К.: Наукова думка, 1997.
 22. Постмодернизм. Энциклопедия. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный дом, 2001.
 23. Практикум з філософії / Під ред. В. Петрушенка. – Львів, 2003.
 24. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть / Філософія: Курс лекцій. Навч. пос. – К.: Каравела, Львів: Новий світ, 2000, 2001
 25. Симотюк С. Філософія, мова, етнос (дослідження польських вчених ХУІІІ-ХІХ ст.) / Урок української. – 1999. – № 7-8. – С.52-56.
 26. Ситуація постмодерну // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 5-6. – С. 5-37.
 27. Сичивиця Олег. Основні парадигми філософії історії. – Львів: ЛЛП, 1993. – 79 с.
 28. Татаркевич В. Історія філософії. В 3 т. – Львів : Свічадо. 1997-1999.
 29. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V-нач.VII века). – М., 1989.
 30. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. пос. – К.: В-во Україна, 2000. – С.253-505.
 31. Философское осмысление глобальных проблем современности / Моисеева Н.А., Сороковикова В.И. Философия: краткий курс. – СПб: Питер, 2004. – С. 244-274.
 32. Філософія середніх віків та доби Відродження: Підручник. – К. Вид. ПАРАПАН, 2002. – 172 с.
 33. Філософія. Курс лекцій: Навч. пос. / Бичко І.В., Табачковський В.Г., Горак Г.І.
 34. Філософія: Курс лекцій / За ред. Надольного. – К., 2000.
 35. Філософська думка України: імена та ідеї: Навч-метод посібник. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – 136 с.
 36. Філософський дискурс постмодерну / Історія філософії: Підручник / за ред. В.І.Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002.
 37. Філософський словник / За ред. В. Шинкарука. – К., 1986. (чи інші філософські словники).
 38. Франко І. Данте Аліг'єрі. Характеристика середніх віків. – К., 1965.
 39. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Навч. посібник. К.: Наукова думка. 2000. – 272с.
 40. Хейзинга И. Осень Средневековья. – М., 1989.
 41. Чанышев А.Н. Философия Древнего мира: Уч. пос. для вузов. – М., 2001.
 42. Filozofia. Leksykon. – Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2000. – 363.

ДОДАТКИ

1. Рецензування відповіді на семінарі

Рецензування відповідей на семінарах застосовується для набуття вміння наукового аналізу та формування навиків наукової дискусії. Обраний викладачем рецензент уважно занотовує зміст відповіді, зауважує форму. По закінченні відповіді зачитує складену рецензію.

План рецензування:

- 1 – відповідність викладеного матеріалу заявленій темі;
- 2 – ступінь розкриття основних понять, повнота викладу (при потребі уточнити, виправити, доповнити);
- 3 – логічність, послідовність викладу матеріалу;
- 4 – опора на першоджерела;
- 5 – наявність власних прикладів;
- 6 – зв'язок з аудиторією;
- 7 – побажання доповідачеві для подальшого вдосконалення відповіді.

Рецензування оцінюється.

2. Дискусійний клуб (школа модератора) «Світ пізнання людини»

Дискусія активізує усіх учасників семінару до глибшого опрацювання джерел, літератури та до взаємообміну, взаємозбагачення у процесі комунікації.

Підготовча робота:

- 1 – поділ групи на підгрупи (5-7 учасників) та вибір модератора групи;
- 2 – учасники підгрупи розподіляють першоджерела для опрацювання для уникнення повтору, модератор групи фіксує обрані студентами джерела;
- 3 – кожен студент опрацьовує уривок з обраного першоджерела, випишує основні ідеї, готує доповідь (3 хв).

Основна частина:

Студенти розподіляються на відповідні підгрупи та сідають окремими колами-підгрупами. Роботою кожної підгрупи керує модератор.

Модератор оголошує тему дискусії «Світ пізнання людини» та робить короткий вступ: у чому важливість теми, окреслює проблемні поля (на підставі обраних тем учасників кола) та слідкує за загальним ходом роботи.

Кожне коло обирає студента, який контролює час.

Модератор оголошує доповідача та тему (по черзі).

Доповідач 1 обирає писаря, який фіксує основне щодо доповіді, дискусії.

Писар зазвичай поза дискусією. Усі інші – активні учасники: слухачі, які задають питання, рефлектують, щоб спільно віднайти суть, важливі моменти.

Структура міні-модераційного кола:

- доповідь (3 хв);
- запитання усіх учасників кола до доповідача та відповіді доповідача (2 хв);
- виступ писаря з виокремленням основних позицій (1 хв);
- загальна рефлексія учасників: усі подають по черзі якесь нове бачення окресленої проблеми пізнання (2 хв);
- заключне слово доповідача (1 хв).

Модератор оголошує доповідача 2 і т.д.

Заключна частина: Підсумкове слово модератора. Оцінювання: складається список усіх учасників підгрупи, кожен учасник виставляє максимально об'єктивну оцінку собі і усім колегам. Після узгодження з викладачем оцінки виставляються у журнал.

Короткий понятійний словник з філософії

Антична філософія – у широкому розумінні – філософія Стародавнього світу, у вузькому – філософія Давньої Греції та Риму.

Аксіологія – вчення про цінності.

Апологетика – ранній період середньовічної філософії, захист християнського віровчення від язичництва.

Апостеріорі – знання, набуте з досвіду.

Апріорі – знання, яке передує досвіду.

Герменевтика – філософське тлумачення тексту.

Гносеологія – вчення про пізнання.

Діалектика – вчення про розвиток.

Дуалізм – філософська парадигма, яка визнає дві першооснови (субстанції).

Екзистенціалізм – течія сучасної філософії, філософія існування.

Етика – філософське вчення про мораль.

Ідеалізм – філософська парадигма, яка первинним визначає ідеальне, духовне, а матеріальне – похідним, вторинним.

Ірраціоналізм – філософський напрям, який основою пізнання вважає інтуїцію, віру, інстинкт; ірраціональне 1) нерозумове; 2) поза-розумове.

Космоцентризм – зорієнтованість на космос як безумовну реальність, впорядковане буття.

Логіка – вчення про правильне, пізнавальне мислення.

Матеріалізм – філософська парадигма, яка первинною вважає матерію, а духовне – похідним, вторинним.

Метод – шлях досягнення мети.

Монізм – філософська парадигма, яка визнає одну першооснову.

Надлюдина – вчення про досконалу людину.

Націоналізм – філософсько-політологічне поняття на означення пріоритетності, любові до своєї нації (народу) з одночасною повагою до інших.

Нацизм – позиція перебільшення значущості певної нації шляхом асиміляції, дискримінації, знищення інших (прикриваючись «високою» культурою, релігією, цінностями, досягненнями тощо).

Патристика – ранній період середньовічної філософії, період діяльності отців церкви.

Плюралізм – філософська парадигма, яка визнає множину рівнозначних самостійних першооснов (субстанцій).

Позитивізм – філософський напрям, який прагне до верифікованих знань.

Прагматизм – вчення, спрямоване на практичний результат.

Раціоналізм – філософський напрям, який основою пізнання вважає розум.

Раціоцентризм – філософський напрям, за яким ключові питання розглядаються крізь призму розуму.

Розвиток – якісні зміни.

Рух – будь-які зміни.

Світогляд – сукупність знань, емоційних, вольових переживань, цінностей, які відповідають на запитання: хто є людина, що є світ, яке місце людини у світі.

Сизигія – гармонія у розвитку.

Синергетика – осмислення складних систем з позиції не лінійності, плюральності.

Теоцентризм – напрям релігійної філософії, в основі якого визнання Бога основою буття.

Універсалія – загальне поняття.

Філософія – світоглядне знання, наука про загальні закономірності розвитку людини та світу в цілому.

Феноменологія – вчення про феномен (те, що з'являється, розкривається).

Навчальне видання

Радченко Ольга

ФІЛОСОФІЯ

навчально-методичний комплекс
для студентів напрямку підготовки 0305

«Філологія»

Підп. до друку 27.04.2011. Формат 60x84/16.

Папір офс. Друк різнографічний. Гарн. Times New Roman.

Умови. др. арк. 2,33. Тираж 300. Зам. № 54.

Видавець та виготівник «Симфонія форте»
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Крайківського, 2
тел. (0342) 77-98-92

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців та виготівників видавничої продукції:
серія ДК № 3312 від 12.11.2008 р.